

О. В. Тихоновський

Особливості педагогічного спілкування на етапі адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ

Запорізький державний медичний університет

Ключові слова: іноземні студенти, адаптація, педагогічне спілкування.

Узагальнено проблеми психологічної адаптації іноземних студентів до навчання в медичному виші, зроблено спробу розробки рекомендацій для викладачів щодо удосконалення професійно-педагогічного спілкування з іноземними студентами.

Особенности педагогического общения на этапе адаптации иностранных студентов к обучению в ВУЗе

А. В. Тихоновский

Обобщены проблемы психологической адаптации иностранных студентов к обучению в медицинском ВУЗе, сделана попытка разработки рекомендаций для преподавателей по совершенствованию профессионально-педагогического общения с иностранными студентами.

Ключевые слова: иностранные студенты, адаптация, педагогическое общение.

Запорожский медицинский журнал. – 2014. – №2 (83). – С. 132–134

Peculiarities of pedagogic communication on the stage of foreign student's adaptation to study in higher educational institution

O. V. Tikhonovskiy

Problems of psychological adaptation of foreign students to study in higher educational institution are summarized, an attempt of development of recommendations for teachers in improvement of professionally pedagogic communication with foreign students was made.

Key words: foreign students, adaptation, pedagogic communication.

Zaporozhye medical journal 2014; №2 (83): 132–134

На сучасному етапі розвитку вищої школи найважливішою складовою професійно-педагогічної діяльності викладача є його конструктивна педагогічна взаємодія зі студентами в ході спільної роботи, що спрямована на їхній професійно-особистісний розвиток. Хоча вимоги до ефективності професійно-педагогічного спілкування зросли, реально чинна практика свідчить про невідповідність рівня психолого-педагогічної підготовки викладачів ВНЗ вимогам, які до них ставлять.

Мета роботи

Аналіз основних проблем міжкультурної комунікації та професійно-педагогічного спілкування на етапі адаптації іноземних студентів до навчання в вищих навчальних закладах України та обґрунтування рекомендацій щодо оптимізації цього процесу.

На наш погляд, у сучасній вищій школі існує суперечність між ґрунтовною підготовкою викладачів із предмета і недостатньою підготовкою до професійно-педагогічного спілкування.

Під час навчання іноземних студентів у вищому навчальному закладі викладачеві необхідно будувати педагогічне спілкування з урахуванням низки факторів, серед яких основним є специфічний міжкультурний характер спілкування студентів між собою і з викладачем.

Особливе місце в побудові педагогічного міжкультурного спілкування належить початковому етапу навчання іноземних студентів, котрий є складним і неоднозначним періодом адаптації та соціалізації. До його особливостей належить нове соціокультурне середовище, значні психо-

логічні, емоційні та фізичні навантаження, інтенсивний характер навчання, професійна спрямованість навчання, навчальна зайнятість студентів, наступність на горизонтальному і вертикальному рівнях, тобто між предметами і між етапами, а також координація навчання між навчальними дисциплінами тощо.

Можна виділити такі етапи адаптації:

- подолання мовного бар'єра;
- входження у студентське середовище;
- засвоєння основних норм міжнародного колективу;
- вироблення стилю поведінки;
- формування сталого позитивного ставлення до майбутньої професії.

Проблеми іноземних студентів на етапі адаптації пов'язані з новими вимогами української вищої школи, їхнім статусом іноземця в Україні, особливостями вікової психології та національно-психологічними особливостями.

Міжкультурна комунікація російськомовних іноземних студентів, особливо на етапі довузівської підготовки, формується в нерозривному зв'язку з їхньою адаптацією. Спілкування між викладачем та іноземними студентами як представниками різних культур може відбуватись у різних ситуаціях, бути успішним чи призводити до культурного шоку. Умови вдалої комунікації залежать від правильної побудови навчального процесу, якнайшвидшої навчальної, соціально-психологічної та інших видів адаптації, контакту студентів із викладачем, іншими студентами, наявності навчальних матеріалів, забезпеченості факультетів для іноземних громадян грамотними фахівцями, а також від багатьох інших необхідних складових.

На думку сучасних дослідників, формування міжкультурної комунікації «передбачає врахування трьох основних складових: етнопсихологічних (зумовленої ментальними особливостями національних культур), поведінкової (зумовленої національно-культурною специфікою комунікативної поведінки) і зумовленої власне національно-культурним мовним змістом» [1]. Тому викладачам доводиться вирішувати питання мовної підготовки студентів, «вирівнювання» знань іноземців, які приїхали з різних країн, суворого «дозування» навчального матеріалу, визначення балансу між навчальними дисциплінами на довузівському та наступних етапах [2].

Іноземні студенти з англійською мовою навчання не проходять етап довузівської підготовки, а тому протягом першого навчального року вони адаптуються до вимог медичного вишу і Болонської системи загалом, а потім процес адаптації триває на старших курсах. Завдання викладачів у перший рік навчання – максимально наблизити рівень соціокультурного, особистісного та освітнього розвитку іноземних студентів до рівня вітчизняних першокурсників.

Основна частина студентів, які приїжджають на навчання до України, абсолютно не знає культури спілкування, мовленнєвого й побутового етикету, а тому важливим елементом педагогічної діяльності є навчання їх міжкультурному і міжособистісному спілкуванню в нових умовах. Педагогічне спілкування реалізується в аудиторії (під час і після занять) у позанавчальний час. На заняттях спілкування викладача зі студентами будується за допомогою умовно-мовних ситуацій і часто має дещо умовний характер. Позааудиторна діяльність може бути більш різноманітною і природною. Чим успішнішою буде ця робота, тим швидше представники різних культур зможуть досягти взаєморозуміння.

Бажання іноземців прискорити процес входження в інший соціум із метою зменшення дистанції між власною культурою та культурою країни мови, яку вони вивчають цілком зрозуміле, але штучно пришвидшити цей процес неможливо. Неминуче виникнуть суперечності між учасниками комунікації, що належать до різних культур [3]. У цей період дуже важливі поведінка і позиція викладача, який повинен пам'ятати про неприпустимість тиску, повчальності. Йому необхідно проявити особливий такт, повністю виключивши нав'язливу пропаганду іншої культури. Головним у цей період є не пропаганда національного, не протиставлення, а зіставлення різних культур й утвердження думки, що культура зближує народи.

Розвиток умінь і навичок міжкультурного спілкування у процесі педагогічного спілкування тісно пов'язані з адаптацією і соціалізацією іноземних студентів у нових умовах, коли і на заняттях, і в позааудиторний час відбувається знайомство з новою для них країною та культурою і «вторинна соціалізація мовної особистості учня» [4]. Розрізняють первинну і вторинну соціалізацію, яку низка дослідників визначають як «інкультурація» й «акультурація». «У процесі інкультурації (або акультурації) людина як культурний тип набуває ту чи іншу ідентичність» [5]. У результаті ця сфор-

мована ідентичність є важливим чинником у можливості розмежування рідної та чужої культури. Але дослідники зауважують, що «аккультурація» – освоєння «чужого» відбувається поступово, «своє» здебільшого зберігається» [6].

На початковому етапі навчання викладач для розвитку основ спілкування обов'язково повинен включати в заняття діалоги, рольові, імітаційно-моделюючі ігри, враховуючи міжкультурні відмінності, а також заняття з мовного етикету. Всі ці види діяльності вчать студентів-іноземців міжкультурному спілкуванню, допомагають подолати бар'єри спілкування. Педагог, який володіє технологією педагогічного спілкування, повинен налагодити контакт із кожним студентом окремо і з групою.

У період академічної та соціально-психологічної адаптації іноземні студенти зазнають значних змін як особистості. Вони стають членами студентського малого та великого колективу – від академічної групи до університету. У сучасних умовах навчання іноземних студентів викладач повинен використовувати всі можливі засоби емоційного та психологічного впливу для створення нормальної атмосфери в навчальній групі, уникати тиску і повчальності, а також авторитарного тону у спілкуванні. Необхідна технологія навчання, що спрямована на академічну, соціально-психологічну та соціокультурну адаптацію іноземних студентів, котра б сприяла успішному міжособистісному, міжкультурному та професійному спілкуванню. Стиль педагогічного спілкування викладач обирає залежно від типу його комунікативності (ступінь товарищескості, манера поведінки тощо) [7]. Викладачеві, який працює з іноземцями, необхідні такі якості, як комунікабельність, вміння впоратись зі стресом, долати психологічні бар'єри у спілкуванні, володіння спеціальними техніками спілкування і, зрозуміло, доволі вільне володіння англійською мовою, причому не тільки професійно-специфічною, але й побутового рівня.

Висновки

У зв'язку з тим, що сучасна вища школа – це полікультурний простір, у якому відбувається діалог культур представників різних народів, викладачі ВНЗ повинні володіти техніками організації міжнаціонального і міжкультурного спілкування.

Отже, педагогічному спілкуванню викладачів та іноземних студентів притаманні основні характеристики спілкування: взаємодія суб'єктів (у нашому випадку – викладача та іноземного студента), соціокультурна сутність спілкування, його функціональність. Структурною складовою спілкування є комунікативний акт, а функціональною одиницею – комунікативне завдання. Педагогічне спілкування у цьому випадку є соціально-рольовою педагогічною взаємодією, що спрямована на формування умінь і навичок міжкультурної комунікації.

Організація професійно-педагогічного спілкування з іноземними студентами потребує від викладача удосконалення психолого-педагогічної підготовки та достатніх теоретичних знань у галузі етнопсихології та етнопедagogіки.

Список літератури

1. Рубина С.Н. Культурологический подход к формированию межкультурной компетенции при обучении русскому языку в китайской аудитории / С.Н. Рубина // Русский язык как иностранный и методика его преподавания: XXI век: сб. науч.-метод. ст. – М.: Газета «Правда», 2007. – Ч. 2. – С. 93.
2. Филимонова Н.Ю. Проблемы воспитания иностранных студентов как проблемы саморазвития личности / Н.Ю. Филимонова, А.Е. Годенко // Научный Вестник МГТУ ГА. Серия: Международная деятельность вузов. – 2005. – № 94(12). – С. 51–60.
3. Лысенко В.И. И вновь к диалогу культур / В.И. Лысенко, Н.К. Маяцкая // Актуальные проблемы методики преподавания русского языка как иностранного. – Ростов-н/Д: РГПУ, 2002. – С. 221.
4. Дрокина С.В. Влияние культуры общения преподавателей на успешность психологической адаптации студентов: материалы Всероссийского семинара / С.В. Дрокина. – Томск: Изд-во ТПУ, 2008. – Т. 2. – С. 52.
5. Штерн Е.А. Современная газета в культуроведческой парадигме РКИ / Е.А. Штерн // Русистика и современность: Лингвокультурология и межкультурная коммуникация. – СПб, 2002. – С. 141.
6. Гришаева Л.И. Введение в теорию межкультурной коммуникации / Л.И. Гришаева, Л.В. Цурикова. – М.: Академия, 2006. – С. 11.
7. Донец П.Н. Теория межкультурной коммуникации: специфика культурных смыслов и языковых форм: дис. на соискание ученой степени д.филол.н. / П.Н. Донец. – Харьков, 2004. – С. 128.
8. yazyku v kitajskoj auditorii [Cultural Approach to the formation of intercultural competence in teaching Russian language in the Chinese audience]. *Russkij yazyk kak inostrannyj i metodika ego prepodavaniya: XXI vek.* (Part. 2), (p. 93). Moscow: Pravda. [in Russian].
9. Filimonova, N. Yu. & Godenko, A. E. (2005) Problemy vospitaniya inostrannykh studentov kak problemy samorazvitiya lichnosti [Problems of education of foreign students as self-identity problems]. *Nauchnyi vestnik MGTU GA. Seria: Mezhdunarodnaia dieiatel'nost' vuzov*, 94(12), 51–60. [in Russian].
10. Lysenko, V. I. & Mayaczkaya, N. K. (2002) I vnov' k dialogu kul'tur [Again, the dialogue of cultures]. *Aktualnyie problemy metodiki prepodavaniia russkogo iazyka kak inostrannogo.* Rostov-on-Don: RGPU. [in Russian].
11. Drokina, S. V. (2008) *Vliyanie kul'tury obshheniya prepodavatelej na uspešnost' psikhologicheskoi adaptacii studentov: Proceedings of the All-Russian Seminar.* Tomsk: TPU, (Vol.2) (p. 52). [in Russian].
12. Shtern, E. A. (2002) *Sovremennaya gazeta v kul'turovedcheskoj paradigme RKI* [Modern newspaper in cultural studies paradigm RCTs]. *Rusistika i sovremennost: Lingvokulturologiia i mezhkulturnaia kommunikatsiia.* Saint Petersburg. [in Russian].
13. Grishaeva, L. I. & Zurikova, L. V. (2006) *Vvedenie v teoriyu mezhkul'turnoj kommunikacii* [Introduction to Intercultural Communication]. Moscow: Akademiia. [in Russian].
14. Donec, P. N. (2004) *Teoriya mezhkul'turnoj kommunikacii: specifiika kul'turnykh smyslov i yazykovykh form* (Dis...dokt. filol. nauk). [Intercultural Communication Theory: specific cultural meanings and linguistic forms Dr. philol. sci. diss.]. Kharkiv. [in Ukrainian].

References

1. Rubina, S. N. (2007) *Kul'turologicheskij podkhod k formirovaniyu mezhkul'turnoj kompetencii pri obuchenii russkomu*

Відомості про автора:

Тихоновський О.В., к. мед. н., доцент каф. фармакології та медичної рецептури, заст. декана 2 міжнародного факультету, Запорізький державний медичний університет, E-mail: tihonovskiy1607@mail.ru

Поступила в редакцію 16.01.2014 г.